

YAVUZ, Hasan Rami

sine bir miktar ücret veriyordu. İki yıl kendi köyünde, ardından Akçaabat'ın Doğançay, bir yıl sonra da Of'un Yukarı Kışlacık köylerinde imamlık yaptı. Bu son görevi sırasında ders de okutuyordu. Hasan Yavuz önceleri resmî görev almakta tereddüt gösterirken daha sonra 1944'te vâizlik imtihanını kazanıp Akçaabat vâizliğine tayin edildi, iki ay sonra Of vâizliğine nakledildi. Burada aynı zamanda fahrî imamlık yaparken yaklaşık kırk yıl sürecek olan eski usulde talebe yetiştirme faaliyetine hız verdi. 1948'de Çaykara vâizliğine gelince köydeki evinin alt katını iki odalı bir mektep haline getirdi ve burada ders okutmaya devam etti. 1955 yılında hacca gitti. Otuz sekiz yıl sürdürdüğü vâizlik görevi yanında yirmi iki devrede 300 civarında öğrenciye icâzet verdi. Başta Karadeniz bölgesi olmak üzere yurdun çeşitli yerlerinden gelen talebeleri yetiştirdi. 28 Şubat 1982'de emekliliğe ayrıldı ve 30 Mart 1982 tarihinde geçirdiği bir kalp krizi sonucunda kendisinin de arzu ettiği gibi- hasta yatıp kimseye muhtaç olmadan doğduğu köyde vefat etti. Cenazesine memleketin dört bir yanından gelen çok kalabalık bir cemaat iştirak etti. Ölümünün ardından hakkında şiirler yazılmış, basın organlarında yazılar çıkmıştır (*Son Devir İslâm Âlimlerinden*, II, 367-388; Bal, s. 774). Hasan Rami Yavuz, Osmanlı medreselerinin son devrini idrak etmiş, medrese öğretiminin yanında din öğretiminin de resmî okullardan kaldırıldığı bir devirde din adamı yetiştirmenin önemini kavramış ve kendini bu işe adanmıştır. Küçük yaşından beri İslâm ilimlerine ve âlimlere karşı büyük sevgi beslemiştir. İlim erbabını ziyaret edip onlarla sohbet ederdi. O dönemde Çaykara ve çevresinde yaşayan âlimlerin çoğuyla görüşmüş ve kendilerinden faydalanmıştır.

Talebe yetiştirmeye başladığı yıllarda çok kitap okuyan Hasan Yavuz ziraatla meşgul olurken bile ezberlediği ders kitaplarını tekrar ederdi. Dinî tahsile son derece önem verdiği için buna yardım edecek siyasal ve sosyal imkânları kullanmaya çalışırdı. Eğitim ve öğretimde esas olarak eski medreselerin yolunu seçmiş ve bu hususta önemli başarı sağlamıştır. Öğrencilerine şefkatle yaklaşır, sorunlarıyla ilgilenir ve onlara maddî yardımda bulunurdu. Derslerinde geçmiş âlimlerin dinî tecrübelerini anlatarak mânevî bir hava oluşturmaya özen gösterirdi. Verdiği dersler karşılığında hiçbir şekilde ücret almazdı. Altı yedi yıl devam eden bir öğretim dönemi

boyunca Osmanlı medreselerinde okutulan sarf nahiv kitaplarının ardından Arap edebiyatından *Telhîşü'l-Miftâh* (Kazvîni), mantıktan *İsâgûcî* (Esîrüddin el-Ebherî), kelâmdan *Şerhu'l-'Aķâ'id* (Tefâtânî) ve *Celâl-Şerhu'l-'Aķâ'id*'i-'Ađudîyye (Devvânî), usûl-i fıkıhtan *Mir'âtü'l-vuşûl fi 'ilmi'l-uşûl* (Molla Hüsrev) adlı kitapların tamamını; tefsirden *Envârü't-tenzîl* (Beyzâvî), *Tefsîrü'l-Celâleyn* (Mahallî-Süyûtî), fıkıhtan *Mülteķa'l-ebhur* (İbrâhim el-Halebî), *Mecma'u'l-enhur* (Şeyhîzâde Damad Abdurrahman), hadisten *Muhtârü'l-eĥâdis* (Ahmed el-Hâşimî) gibi eserlerden bölümler seçerek okuturdu. *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*'nin (Secâvendî) yanı sıra *Ķaşîdetü'l-bürde*'yi de (Bûsîrî) okutup bunlar için ayrı icâzet vermiştir.

İslâm dinine hizmet etmek için siyasetten yararlanan Hasan Rami Yavuz ilçenin mülkî âmirleri ve çeşitli partilerden siyasetçilerle iyi geçinmeye çalışır, o günün şartlarında ders okutmasına engel olunmamasını bunların sayesinde sağlardı. İcâzet merasimleri çevre illerden gelen meşhur hocaların, hâfızların ve geniş halk kitlelerinin katılımıyla bir bayram havası içinde geçerdi. Yetiştirdiği öğrenciler dine önemli hizmetlerde bulunmuş, bir kısmı hocalarının metoduyla ders okutmaya devam etmiştir. Talebelerinden Ali Fikri Yavuz uzun yıllar İstanbul müftü yardımcılığı, ardından Kadıköy müftülüğü yapmış, Çaykara müftüsü Yusuf Ziya Bilgin önemli sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Diğer bir öğrencisi olan Orhan Baş, Beşiktaş'ta bir Kur'an kursunda yöneticilik yapmakta ve burada önemli hizmetler görmektedir. Hasan Yavuz oğullarının hepsinin dinî yüksek tahsil yapmasını istemiş, bunlardan Yunus Vehbi, Yusuf Şevki ve Salih Sabri İlahiyat fakültelerinde öğretim üyesi olmuştur. Diğer öğrencilerinin bir kısmı yurt içinde ve yurt dışında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın çeşitli kademelerinde, bir kısmı da İlahiyat fakültelerinde görev yapmaktadır. Hasan Yavuz hocalığı sırasında her türlü cemaatçilik ve hizipçilikten uzak durmuştur. Zühd ve takvâya da önem verir, teheccüde kalkmayı ve zikri ihmal etmezdi; yılın üç ayında oruç tutardı.

Hasan Rami Yavuz'un tasavvufa karşı ilgisi, Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî'nin halifelerinden Ferşad Efendi'ye rüyada intisap etmekle başlamış ve hayatı boyunca sürmüştür. Tasavvuf konusunda Sun'ullah Gaybî, Niyâzî-i Mîsrî ve İsmâil Hakkî Bursevî'nin eserlerinden etkilenmiştir. İstanbul'da Mehmet Zahit Kotku'nun göze-

timinde iki defa halvete girmiş ve hilâfet almıştır. Daha sonra irşadda bulunmuş, yöresinde bazı kişiler kendisine intisap etmiştir. Bununla birlikte bu alana fazla yoğunlaşmamıştır. Talebeleri onun mânevî yönünün çok güçlü olduğunu ve yaptığı duaların kabul edildiğini söyler. Hz. Peygamber'in sünnetine tam uymaya çalışır, Resûlullah'ı şeklen de taklit etmeye gayret ederdi. Vefatından bir buçuk ay önce yazdığı ölümle ilgili bir şiirinde dünyadan ayrılışının yaklaştığına işaret etmiştir.

Hasan Yavuz'un vaazlarını ve çeşitli zamanlarda okunacak duaları içeren *Müminlere Vaazlar* (İstanbul 2007) ve tasavvufî-dinî şiirlerinden oluşan *Mahrem Sözler* (İstanbul 2007) adlı iki kitabı yayımlanmıştır. Oğlu Yunus Vehbi Yavuz babasının hayatını, şahsiyetini konu edinen, çağdaşı olan hocalarla öğrencilerine dair geniş bilgi veren *Çaykaralı Hacı Hasan Efendi* adıyla bir eser hazırlamış (I-II, İstanbul 2007), ayrıca hakkında düzenlenen anma toplantılarında yapılan konuşmaları *Hacı Hasan Efendi'yi Anma Toplantıları* adıyla kitap haline getirmiştir (İstanbul 2007). Engin Kaban, *Hasan Rami Efendi ve Çaykara Sosyo-Kültürel Hayatına Etkileri* adıyla yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1997, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Yahya Kutluoğlu, *Topal Hoca (Hacı Lekur)*, İstanbul 2004, s. 110-114; *Son Devir İslâm Âlimlerinden Çaykaralı Hacı Hasan Efendi -Hasan Rami Yavuz-* (haz. Yunus Vehbi Yavuz), İstanbul 2007, I, 33-88; II, 367-388; Mehmet Akif Bal, *Trabzonlu Ünlü Simalar ve Trabzon'un Ünlü Aileleri*, İstanbul 2007, s. 774; Haşim Albayrak, *Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları*, İstanbul 2008, s. 207-214; Hüseyin Albayrak, *Trabzonlu Meşhurlar Ansiklopedisi*, Ankara 2008, s. 692-693; Ali Kemal Saran, *Omuzumda Hemençe: Cumhuriyet Devrinde Bir Medrese Talebesinin Hatıraları*, Ankara 2009, s. 208-249.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

YAVUZ ALİ PAŞA

(ö. 1013/1604)

Osmanlı vezîriâzâmî.

Aslen Bosnalı olup Malkoviç / Molkoçeviç ailesine mensuptur. Bosna Yeniçeri Ağası Sâlih Ağa'nın kardeşinin oğludur. Sert mizacından dolayı "Yavuz" lakabıyla tanınmıştır. Bosna'dan devşirilerek İstanbul'a getirildi; on iki yıl Galata Sarayı Mektebi'nde eğitim gördü. Zekâsı ve kabiliyetiyle öne

çıkı. 991'de (1583) sancak beyi olarak Manisa'ya gönderilen Şehzade Mehmed'in (III.) maiyetinde yer aldı. Şehzadenin yanında ok atmadaki maharetiyle takdir gördü, onun sayılı adamları arasına girdi. Kısa bir süre sonra şehzadenin silâhtarlığı görevine getirildi. Şehzade Mehmed'in tahta geçmesi üzerine İstanbul'a geldi (27 Ocak 1595). III. Mehmed'in 1596'da çıktığı Eğri seferine katıldı. Haçova Meydan Savaşı'nda gayretleriyle dikkat çekti. 1009'da (1601) silâhtarlıktan Mısır valiliğine tayin edilerek saraydan çıktı. O sırada Mısır'da düzen sarsıldığı için III. Mehmed onu Mısır'da islahat yapmak, durumu düzeltmek ve askerî tedbirler almakla görevlendirmişti.

Ali Paşa, padişahın huzuruna kabul edildikten sonra vezirlik pâyesiyile görev mahalline hareket etti. Mısır'a ulaştığında Kara Meydan'da yapılan, ileri gelenlerle halkın katıldığı törende padişahın emirlerini ve hatt-ı hümayununu okuttu. Başta isyan halindeki Mısır askerini nizam altına almayı çalıştı. İskenderiye'ye geçiş otağı kurdu; kaleleri tahrir ettirdi. Halka zulmeden Menûfiye vilâyeti kâşifi Pervîz'i katletti (1010/1601-1602). Halkın, "hidmet-i keşûfiye" adıyla vergi alındığı ve bunun toplanması için çiftçilere "tulbe" denilen yeni bir vergi yüklendiği, çiftçilerin topraklarını bırakıp donanmaya ve keşşâfa katıldıkları, toprağını işlemeye devam edenlerin ulûfe, alık ve cerâyelerini zamanında ödeyemediklerinden idarecilerle anlaşmazlık üzerine 300.000 filori tutarındaki mâl-i keşûfiye vergisini kaldırdı. Böylece halkın ödeyeceği tulbe de iptal edilerek malî islahat gerçekleştirilmiş oldu. Halka zulmeden eski idarecileri görevinden uzaklaştırdı. Harameyn fakirlerine gelenek icabı yollanması gerekirken uzun süredir gönderilmesi aksatılan buğdayı yeniden sevkettirdi. Nil nehri çevresindeki köyleri dolaştı, tefişlerde bulundu. Yedi sekiz ay içinde eyaletin İstanbul ile bağlantısını kuvvetlendirdi. Süveyş Kaptanı Osman Bey'i İstanbul'a yollayarak Mısır'ın durumunu padişaha arzetti. Bu başarıları sebebiyle padişah tarafından kendisine kılıç ve hil'atler gönderildi (Kelâmî, s. 11-100).

Valiliği devam ederken Vezîriâzam Yemişçi Hasan Paşa'nın azli üzerine İstanbul'a çağrıldı ve kendisine vezîriâzamlık görevi verildi (27 Rebûlâhîr 1012 / 4 Ekim 1603). Ali Paşa, Mısır'ın iki yıllık geliri olan 1.200.000 altın tutarında meblağla karayoluyla İstanbul'a hareket etti. Şam ve Ha-

lep'ten geçerek Seyyitgazi'ye geldiğinde mühr-i hümayun kendisine ulaştırıldı. Bu arada III. Mehmed ölmüş, yerine I. Ahmed tahta çıkmıştı. Sadâret makamı iki ay kadar boş kalmıştı; I. Ahmed de babası döneminde alınan karara uyarak onun vezîriâzamlığını kabul etti. Ali Paşa, Diliskalesi'nde Mısır hazinesini ve ağırlıklarını bırakıp kendisine tahsis edilen kadırgalarla Üsküdar'a geldi. Ertesi sabah da bayrak ve sancaklarla süslenmiş Kaptanpaşa Cigalazâde Sinan Paşa'nın kadırgasıyla sarayın iskelesinden karaya çıktı (29 Aralık 1603). Padişahla görüştüktan sonra divana gitti, orada vezirler, kazaskerler ve diğer devlet erkânını kabul etti. I. Ahmed'in cülûs bahşişinin dağıtılması ve diğer eğlenceler onun gelişine kadar ertelenmişti. Sadrazam iki konak geriden gelmekte olan hazineyi beklemedi. İç hazineден alınan paralarla cülûs bahşişini aynı gün dağıttı. İki üç saatte bu işi tamamlayıp geceleyin Süleymaniye Camii yakınındaki Siyavuş Paşa Sarayı'na veya Ferhat Paşa Sarayı'na yerleşti. Üç gün sonra da Mısır'dan getirdiği hazineyi bizzat iskelede karşılayıp iç hazineye teslim etti.

Ali Paşa ilk iş olarak pazar fiyatlarının denetimini ele aldı. Tebdilîkyafetle dolaşım fiyatları kontrol etti. Mısır'dakine benzer şekilde ramazan ayında bütün dükânların açık tutulması ve herkesin işinin gücünün başında bulunması kararını aldı. Yanında Mısır'dan getirdiği Arap cellâtlarla çarşı pazarları gezdi ve uygunsuz işler yapanlara gözdağı verdi. Vergi toplayan muhassılların eskiden olduğu gibi Alî Bölük Ocağı'nın üst rütbeli emeklilerinden seçilmesini sağladı. Bu sırada Osmanlı ordusu İran ve Avusturya cepheğinde savaşı halindedi. İran cephesine Çigalazâde Sinan Paşa'yı tayin etti. Kendisi de padişah'tan aldığı emir üzerine Avusturya cephesine gidecekti. Ancak şahsen cepheye gitmeyi arzulamadığından devlet erkânını topladı; idarî işlerin düzenli yürümesi ve iki cepheye gerekli mühimmatın temini için İstanbul'da kalmasının uygun olup olmayacağı konusunu görüştü. Hazır bulunanlar onun başşehirde kalmasını daha uygun gördüklerini söylediler. Sadrazam alınan kararı bildirdiğinde etrafındakilerinin etkisi altındaki padişahın, "Elbette senin cânib-i küffâra serdar olup askerle gitmen lâzımdır; bahane eyleyip acele tedarik görüp çıkasın" emriyle karşılaştı (Hasanbeyzâde Ahmed, III, 818; Naîmâ, I, 267). Ali Paşa gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra 30 Mayıs 1604'te İstanbul'dan hareket

etti. Yerine Sofu Sinan Paşa'yı kaymakam bıraktı. Kendisi orduyla birlikte Halkalı'da iken Sinan Paşa'nın yerine sadâret kaymakamlığına Hâfız Ahmed Paşa'nın getirildiğini öğrendi. Bunun üzerine iç hazineden sefer için alacağı parayı ileri sürerek Halkalı'da beklemeye başladı. Padişah'tan, "Başın sana gerekse elbette yarın kalkıp gidersin" şeklinde bir hatt-ı hümayun aldı (Hasanbeyzâde Ahmed, III, 821). Padişah'tan gördüğü bu sert muameleden dolayı çok üzüldü. Sofya'yı geçtikten sonra hastalandı, arabayla Belgrad'a ulaşabildi. Burada Lala Mehmed Paşa ile görüştüktan birkaç gün sonra vefat etti ve Bayram Bey Camii haziresine gömüldü (28 Safer 1013 / 26 Temmuz 1604). Yaklaşık yedi ay sadrazamlık yapan Ali Paşa'nın hayatına dair fazla bir şey bilinmemektedir. Kelâmî onun faaliyetlerini konu alan bir eser yazmış, bu eser üzerine yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Mustafa Sâfi, *Zübdetü't-tevârih* (haz. İbrahim Hakkı Çuhadar), Ankara 2003, II, 5; Hasanbeyzâde Ahmed, *Tarih* (haz. Şevki Nezihi Aykut), Ankara 2004, III, 751, 811, 818, 821, 828; Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, *Nuhbetü't-tevârih ve'l-ahbâr* (haz. Abdurrahman Sağırılı, doktora tezi, 2000), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 607, 613, 614, 617, 620, 621; a.m.f., *Tarih-i Âli Osman* (a.e. içinde), s. 36; *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Efendi Tarihi* (haz. Ziya Yılmaz), Ankara 2003, I, 373, 374, 377, 378, 379, 416, 417; Peçaylı İbrâhim, *Tarih*, II, 257, 258, 295; Kâtib Çelebi, *Fezleke* (haz. Zeynep Aycibin, doktora tezi, 2007), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 493; Naîmâ, *Tarih* (haz. Mehmet İpşirli), Ankara 2007, I, 264, 265, 266, 267, 275, 277; *Hadikatü'l-vüzerâ*, s. 51, 52, 53; Kelâmî, *Vekâyi-i Ali Paşa* (haz. Soner Demirsoy, yüksek lisans tezi, 2010), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Mufassal Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1959, III, 1707, 1779; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı Tarihi-ne Âid Belgeler, Telhisler: 1597-1607*, İstanbul 1970, s. 9, 10; Seyyid Muhammed es-Seyyid, "Mısır", *DiA*, XXIX, 564.

SONER DEMİRSOY

YAVUZ SELİM CAMİİ ve KÜLLİYESİ

(bk. SULTAN SELİM CAMİİ ve KÜLLİYESİ).

YAVUZ SULTAN SELİM

(bk. SELİM I).

YAY

(bk. OK).